

### Charakterystyka populacji

Na większości stanowisk roślina występowała nielicznie, czasem populacja była ograniczona do kilku osobników.

### Przyczyny wyginięcia

Od lat 80. XX w. nie potwierdzano wcześniej znanych stanowisk, później efemerycznie roślina pojawiała się tylko w okolicy Chełma. Jak w przypadku wielu archeofitów przywiązanych do tradycyjnego sposobu uprawy, zagrożeniem jest wprowadzenie nowoczesnych metod agrotechnicznych, takich jak: skuteczne oczyszczanie materiału siewnego, chemiczne zwalczanie chwastów, powszechne wprowadzanie szybko rosnących, wysokoplennych odmian roślin uprawnych, wczesne zaorywanie ściernisk, zmiana właściwości fizycznych i che-

micznych gleb rędzinowych spowodowana intensywną uprawą roli.

Beata Węgrzynek

### Summary

*Vaccaria hispanica* is an archeophyte of Asiatic origin. Its sites were situated mostly in SW and SE Poland. The plant occurred in cereal on rendzina soils rich in calcium carbonate. It is a characteristic species of the alliance *Caucalidion lappulae* (class *Stellarietea mediae*). Introduction of modern cultivation techniques and degradation of its habitat were the cause of its extinction. Ephemeral occurrences of *V. hispanica* were noted in ruderal habitats, particularly in port areas and in places adjacent to traffic arteries. Currently, the species is considered as extinct in the country.

EX

## *Dianthus nitidus* Waldst. et Kit. Goździk lśniący

Rodzina: *Caryophyllaceae* – goździkowate

### Status

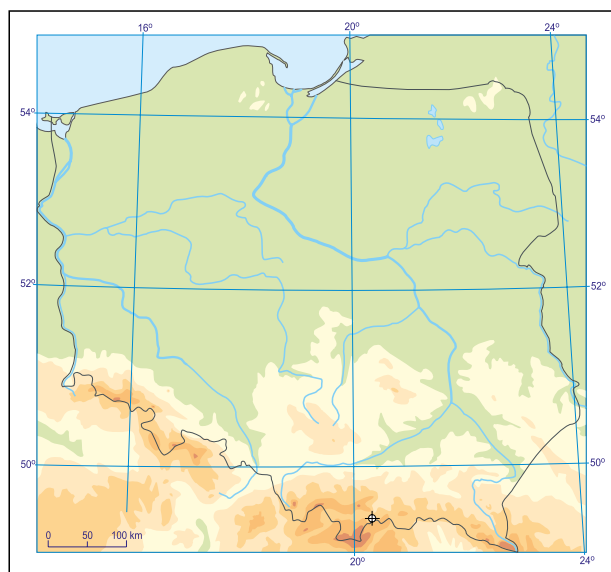
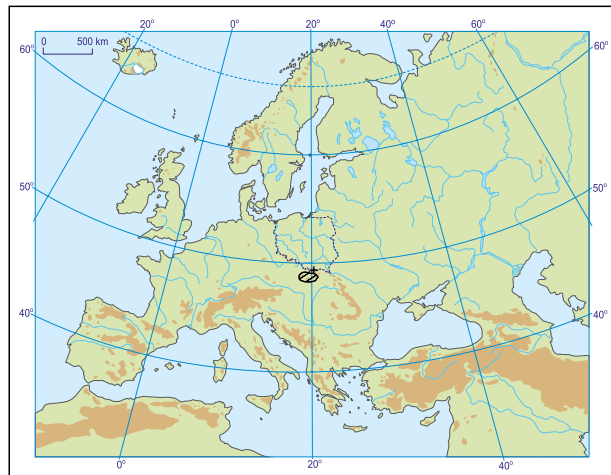
W Polsce gatunek wyginął. W krajach ościennych: silnie narażony na Słowacji. Umieszczony na europejskiej czerwonej liście roślin naczyniowych i światowej czerwonej liście gatunków zagrożonych IUCN.

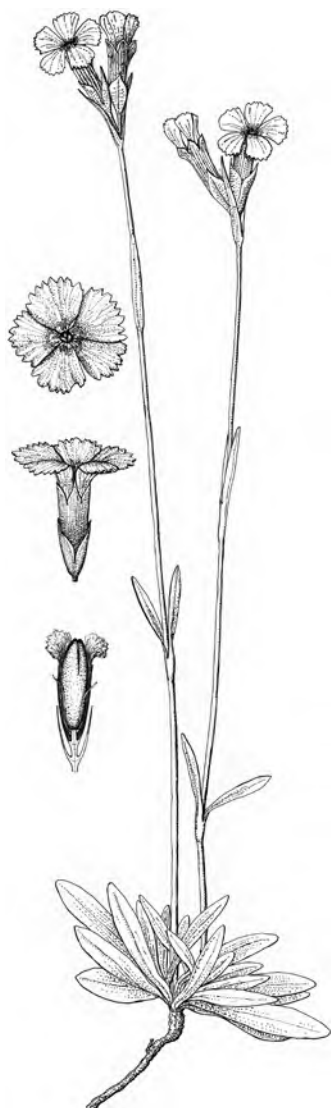
### Rozmieszczenie geograficzne

Endemit Karpat Zachodnich (Pawłowski 1970b; Dostál 1989; Tutin, Walters 1993). Występuje w wapiennych pasmach karpackich: Wiatrne Hale, Wielka i Mała Fatra, Orawsko-Liptowskie Hale, Niżne Tatry, Chocz i Pasma Siwego Wierchu w Tatrach Zachodnich na Słowacji.

### Występowanie w Polsce

Zebrany w Pieninach jeden raz w 1880 r. przez B. Gustawicza na Trzech Koronach (Okraglica, „Pod Ogródki”), około 900 m n.p.m. (Gustawicz 1881); okazy znajdują się w zielniku krakowskim KRAM. Przez tego samego autora podany też z Czubatej Czorsztyńskiej – małego szczytu koło ruin zamkowych w Czorsztynie (Gustawicz 1894). Później w Pieninach nieodnaleziony, mimo poszukiwań. Zdaniem niektórych badaczy czeskich (Dostál 1989) i słowackich. (Kmetová 1973) gatunek z Pienin został podany błędnie. Wątpliwości te nie są całkowicie pozbawione podstaw, ponieważ w zbiorach zielnikowych (KRAM) znajdują się okazy Gustawicza, które sugerują, że zbierał on w Pieninach także *Luzula spadicea* i *Myosotis alpestris* – rośliny, które tam nie ro-





sły; nastąpiło tu niewątpliwie pomieszanie etykiet i daty te nie są uwzględniane przez krytycznych badaczy. Jednakże Gustawicz, jak się zdaje, nie odwiedzał Choczu i Pasma Siwego Wierchu, gdzie rósł i nadal rośnie goździk lśniący, mógł go więc zebrać tylko w Pieninach.

#### Siedliska i fitocenozy

Rośnie na skalistych wapiennych stokach, w murawach naskalnych z rzędu *Seslerietalia variae*. W Pieninach istnieją odpowiednie biotopy dla goździka lśniącego w szczytowych partiach Trzech Koron.

#### Morfologia i biologia

Bylina, hemikryptofit. Łodyga 10–40 cm wysoka. Liście jednonerwowe, równowąskie lub lancetowate, lśniące. Kwiaty okazałe, różowe, pojedynczo lub skupione po 2 lub 3 na końcach rozgałęzień kwiatostanowych. Błazki płatków 8–12 mm długie, na szczycie karbowano-ząbkowane. Kwitnie w lipcu i sierpniu. Owocem jest torebka 15–19 mm długa.

#### Przyczyny wyginięcia

Takson zagrożony w całym zasięgu, objęty Konwencją Bernejską i Dyrektywą Siedliskową. Przyczyny wyginięcia goździka lśniącego w Polsce nie są znane.

Kazimierz Zarzycki

#### Summary

*Dianthus nitidus* was reported from the Pieniny Mountains (Western Carpathians) and collected there at the end of the 19<sup>th</sup> century. There are no recent observations of the species, though suitable biotopes still exist (rock grassland of the order *Seslerietalia variae*). The species has died out of unknown causes.

EN

## *Dianthus gratianopolitanus* Vill.

### Goździk siny

Synonim: *Dianthus caesioides* Sm.

Rodzina: *Caryophyllaceae* – goździkowate

#### Status

W Polsce uznany za gatunek zagrożony wyginieniem. W krajach ościennych: zagrożony w Niemczech i Czechach, wyginął na Ukrainie.

#### Rozmieszczenie geograficzne

*Dianthus gratianopolitanus* należy do elementu suboceanicznego (Rothmaler 1988; Hegi 1979). Jego zwarty zasięg obejmuje zachodnią i północną część Alp. Poza tym

występuje na rozproszonych stanowiskach na obszarach od Francji i południowej Belgii na zachodzie, przez tereny Niemiec, Czech i Moraw, aż po południową Polskę i zachodnią Ukrainę (Meusel i in. 1965). Przez teren naszego kraju przebiega północna granica zasięgu gatunku.

#### Występowanie w Polsce

Goździk siny rośnie w Polsce głównie w Wielkopolsce, na Dolnym i Górnym Śląsku i na Wyżynie Małopolskiej. Spośród podawanych w literaturze 36 miejsc występowania prawdopodobnie utrzymuje się zaledwie na 14. Był notowany na następujących stanowiskach: Pojezierze Lubuskie: Równina Torzyska – rynna Gryżyny między Grabinem a Szklarką Radnicką w Gryżyńskim Parku Krajobrazowym (Decker 1911; Żukowski i in. 2001; Czwałga, Wasielewski 2002); Bruzda Zbąszyńska – nad